

методических рекомендаций, исследования реализованных материалов практических подразделений, осуществляющих противодействие преступлениям в сфере экономики.

Ключевые слова: *экономические преступления в сфере АПК Украины, подразделения противодействия преступлениям в сфере экономики, признаки похищений, признаки сокрытия преступных действий.*

Yefimov V. V. Particularities of detection and disclosure of crimes in agrarian sector of Ukraine. In the article modern problems and features of organization and tactics of exposure and exposure of crimes are considered in the agroindustrial complex of Ukraine, taking into account scientific researches, prepared scientifically-methodical recommendations, research of the realized materials of practical subdivisions that carry out counteraction to the crimes in the field of economics.

It is marked that organization and tactics of exposure of criminal structures and basic data about their unlawful activity on the enterprises of АПК depend on the variety of legal forms of manage the marked objects and features of their industrial and economic activity, specific of mine-out products, system of account and accounting; level of professional preparation of operative worker, cooperation between operative subdivisions and other law enforcement agencies.

Keywords: *economic crimes in the sphere of agrarian sector of Ukraine, subdivisions of counteraction to the crimes in the field of economics, signs of thefts, sign of concealment of criminal acts.*

Надійшла до редакції 18.12.2015

Кириченко О. В.

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.98

КРИМІНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

Надано характеристику кримінальної поліції як суб'єкта оперативно-розшукової протидії злочинам проти громадської безпеки та запропоновано пропозиції щодо удосконалення системи суб'єктів протидії цим злочинам.

Ключові слова: *кримінальна поліція, організована злочинність, злочини проти громадської безпеки, оперативно-розшукова протидія.*

Постановка проблеми. Європейська інтеграція України зобов'язує нашу державу забезпечити ефективне функціонування інститутів, які гарантуватимуть верховенство права, додержання прав та свобод людини і громадя-

нина, їх ефективний захист. Одним із таких завдань є утворення Міністерства внутрішніх справ як цивільного органу європейського зразка з функціонально виправданою управлінською структурою, чітким розподілом повноважень між структурними підрозділами, оптимальним співвідношенням керівного та виконавчого складу персоналу.

У зв'язку з цим виникла нагальна потреба у реформуванні органів внутрішніх справ (далі – ОВС). Одним із перших кроків реформування ОВС стало прийняття Закону України від 02.07.2015 р. «Про Національну поліцію», де визначено, що Національна поліція України – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. У складі поліції функціонують: 1) кримінальна поліція; 2) патрульна поліція; 3) органи досудового розслідування; 4) поліція охорони; 5) спеціальна поліція; 6) поліція особливого призначення [1].

Зміни у структурі злочинності висувають перед Національною поліцією нові завдання, спонукають до перегляду стратегічних напрямів їх діяльності, стимулюють пошук нових підходів до забезпечення прав і свобод людини та громадянина, охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки та протидії злочинності, саме таких, які б відповідали сучасній обстановці та тенденціям розвитку на перспективу. Таким стратегічним напрямом є й удосконалення діяльності оперативних підрозділів щодо протидії злочинам проти громадської безпеки.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблемам оперативно-розшукової протидії окремим видам злочинів проти громадської безпеки та деяким аспектам діяльності суб'єктів такої протидії присвячені роботи В.В. Босенка, С.В. Діденка, В.В. Домніцака, Б.В. Жукова, М.В. Корнієнка, В.В. Літвіна, В.П. Меживого, Р.В. Мукоїда, Д.Й. Никифорчука, І.В. Потайчука, О.В. Сав'юка, О.І. Тарасенка, О.О. Толкаченка, В.М. Цимбалюка, К.О. Чаплинського, О.О. Подобного та ін. Разом з тим на сьогодні є недосконалою система суб'єктів оперативно-розшукової протидії злочинам проти громадської безпеки. Дослідження зазначеної проблематики обумовлено й тим, що на сьогодні система кримінальної поліції, як суб'єкта оперативно-розшукової протидії злочинам проти громадської безпеки, у нормативно-правових актах не визначена.

Метою цієї статті є визначити систему підрозділів кримінальної поліції, які є суб'єктами оперативно-розшукової протидії злочинам проти громадської безпеки, охарактеризувати кримінальну поліцію як суб'єкта оперативно-розшукової протидії цим злочинам.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні триває процес реформування ОВС у частині оптимізації структури Національної поліції, чіткого розмежування та усунення дублювання їх повноважень, а також позбавлення підрозділів органів Національної поліції невластивих їм функцій. До основних напрямів реформування слід віднести такі: розмежування компетенції та функцій, усунення дублювання в роботі; оптимізація структури Національної

поліції та чисельності; впровадження нових критеріїв оцінки роботи працівників органів та підрозділів Національної поліції; переатестація особового складу з метою підвищення якості кадрового забезпечення правоохоронної діяльності.

Серед суб'єктів Національної поліції оперативно-розшукову протидію злочинам відповідно до функцій підрозділів поліції можуть здійснювати лише підрозділи кримінальної та спеціальної поліції.

Кримінальна поліція виконує надзвичайно широкий спектр правоохоронних функцій, серед яких можна назвати такі: 1) здійснення захисту прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, виявлення та запобігання злочинам; 2) встановлення та викриття осіб, які готують або вчинили злочини; 3) розшук злочинців та осіб, які пропали безвісти; 4) здійснення комплексу заходів щодо виявлення та документування осіб, які займаються злочинною діяльністю; 5) протидія незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів; вивчення, аналіз та оцінка оперативної обстановки у сфері нелегального обігу цих заборонених засобів та речовин; 6) протидія незаконному обігу вогнепальної зброї, бойових припасів та вибухових речовин; 7) виявлення та запобігання злочинам, вчиненим неповнолітніми; 8) запобігання виникненню організованих злочинних угруповань, встановленню ними корумпованих зв'язків з державними службовцями та посадовими особами, втягненню їх у злочинну діяльність; 9) запобігання легалізації коштів, здобутих злочинним шляхом, використанню суб'єктів підприємницької діяльності для реалізації злочинних намірів тощо; 10) виявлення та запобігання злочинам у сфері економіки; 11) протидія транснаціональній злочинності та ін.

На сьогодні система кримінальної поліції у нормативно-правових актах не визначена. Разом з тим у структурі Національної поліції існують такі оперативні підрозділи як підрозділи карного розшуку; протидії злочинності у сфері економіки; оперативної служби; оперативно-технічних заходів; протидії злочинам, пов'язанам з торгівлею людьми; кримінальної розвідки; протидії наркозлочинності; протидії кіберзлочинності.

На наш погляд, систему підрозділів кримінальної поліції, що є суб'єктами оперативно-розшукової протидії злочинам проти громадської безпеки, складають:

1) оперативні підрозділи, діяльність яких безпосередньо спрямована на протидію цим злочинам (підрозділи карного розшуку);

2) оперативні підрозділи, діяльність яких спрямована на протидію окремим видам злочинів, які вчиняються злочинними організаціями (підрозділи протидії злочинам, пов'язанам з торгівлею людьми; протидії наркозлочинності; протидії кіберзлочинності; протидії злочинності у сфері економіки);

3) оперативні підрозділи, діяльність яких безпосередньо не спрямована на протидію цим злочинам, але відповідно до своїх функцій сприяють діяльності основних суб'єктів оперативно-розшукової протидії злочинам проти громадської безпеки (підрозділи оперативної служби, оперативно-технічних

заходів, кримінальної розвідки).

Основними суб'єктами оперативно-розшукової протидії злочинам проти громадської безпеки є підрозділи карного розшуку. Так, до функцій підрозділів карного розшуку належать: 1) у межах компетенції попередження, виявлення і розкриття злочинів, протидія груповій злочинності, боротьба з торгівлею людьми та зі злочинами проти моральності, розшук обвинувачених, підсудних, осіб, які ухиляються від відбування покарання, безвісно зниклих громадян та встановлення осіб невпізнаних трупів; 2) виявлення, припинення та розкриття злочинів, пов'язаних з протиправною діяльністю учасників організованих груп, злочинних організацій, бандитських формувань, злочинних проявів у сфері незаконного обігу вогнепальної зброї, боєприпасів, вибухових речовин та радіоактивних матеріалів; 3) ужиття заходів, спрямованих на усунення негативного впливу етнічної злочинності, радикальних і неформальних молодіжних об'єднань та рухів на оперативну обстановку в державі, підготовка управлінських рішень щодо своєчасного реагування на загострення цієї проблеми та недопущення порушень громадського порядку з боку їх учасників; 4) робота з джерелами оперативної інформації та за оперативно-розшуковими справами; аналіз ефективності використання негласного апарату, проведення оперативних розробок у боротьбі зі злочинністю, вивчення процесів, які відбуваються у злочинному середовищі; 5) вивчення та аналіз стану злочинності, чинників, що її обумовлюють, прогноз криміногенної ситуації; 6) проведення комплексних оперативно-профілактичних відпрацювань територій регіонів держави, а також спеціальних операцій, спрямованих на протидію злочинності; 7) координація діяльності кінологічних підрозділів з ефективного використання службових собак у розшуку і затриманні злочинців, розкритті злочинів, виявленні наркотичних і вибухових речовин, одорологічній ідентифікації, під час забезпечення охорони громадського порядку, проведення спеціальних заходів, у період ліквідації наслідків аварій, стихійного лиха та під час інших надзвичайних подій; 8) спільно з підрозділом інформаційно-аналітичного забезпечення організації створення та поповнення автоматизованих інформаційних систем оперативно-розшукового і профілактичного призначення [2].

У структурі ОВС діяли й спецпідрозділи по боротьбі з організованою злочинністю (далі – спецпідрозділи БОЗ). Відповідно до Закону України від 30.06.1993 р. «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» [3], основними напрямками діяльності суб'єктів щодо боротьби з організованою злочинністю є такі: 1) створення правової основи, організаційних, матеріально-технічних та інших умов для ефективної боротьби з організованою злочинністю, організація міжнародного співробітництва у цій сфері; 2) виявлення та усунення або нейтралізація негативних соціальних процесів і явищ, що породжують організовану злочинність та сприяють їй; 3) запобігання нанесенню шкоди людині, суспільству, державі; 4) запобігання виникненню організованих злочинних угруповань; 5) виявлення, розслідування, припинення і запобігання правопорушенням, вчинюваним учасниками ор-

ганізованих злочинних угруповань, притягнення винних до відповідальності; б) забезпечення відшкодування шкоди фізичним та юридичним особам, державі; 7) запобігання встановленню корумпованих зв'язків з державними службовцями та посадовими особами, втягненню їх у злочинну діяльність; 8) протидія використанню учасниками організованих злочинних угруповань у своїх інтересах об'єднань громадян і засобів масової інформації; 9) запобігання легалізації коштів, здобутих злочинним шляхом, використанню суб'єктів підприємницької діяльності для реалізації злочинних намірів.

Таким чином, спецпідрозділи БОЗ ОВС були наділені функцією щодо протидії утворенню організованих злочинних об'єднань та недопущення вчинення злочинів з їх боку.

Аналіз завдань та функцій підрозділів карного розшуку та спецпідрозділів БОЗ дозволяє констатувати дублювання їх завдань у частині протидії злочинності, зокрема протидії злочинам проти громадської безпеки.

Вже тривалий час вирішувалося питання доцільності існування цієї служби. Дійсно, зазначені підрозділи не в повному обсязі виконували свої функції, дублювалися деякі функції з функціями інших підрозділів ОВС, зокрема підрозділами карного розшуку. Неодноразово і з боку керівництва МВС України, представників громадських об'єднань, а також громадян висловлювалося думка про доцільність існування цієї служби.

Тривала дискусія з цього приводу й серед науковців. Наприклад, О.О. Подобний, розглядаючи спецпідрозділи БОЗ як суб'єктів протидії злочинам корисливо-насильницької спрямованості, пропонував реорганізувати зазначені підрозділи та на їх основі створити у складі кримінальної міліції підрозділи оперативної розробки організованих злочинних угруповань [4, с. 28].

Досліджуючи проблеми оперативно-розшукової протидії злочинам проти громадської безпеки, нами було розглянуто питання щодо розмежування функцій оперативних підрозділів ОВС у частині протидії організованій злочинності. Так, суб'єктами протидії злочинам загальнокримінальної спрямованості, що вчинюються організованими групами та злочинними організаціями, в системі ОВС були спецпідрозділи БОЗ, підрозділи карного розшуку, підрозділи по боротьбі з незаконним обігом наркотиків. На питання: як Ви вважаєте, чи потрібно вилучити з функцій підрозділів карного розшуку та БНОН протидію організованій злочинності у зв'язку з дублюванням функцій зазначених підрозділів з функціями спецпідрозділів БОЗ? «так» відповіли 40 % працівників карного розшуку та 39 % працівників спецпідрозділів БОЗ, «ні» – 53 % та 60 %, «важко відповісти» – 7 % та 1 %.

Аналізуючи погляди фахівців з даної проблематики, висловлювань у засобах масової інформації, результатів опитування практичних працівників ОВС, слід констатувати, що вирішення цього питання є неоднозначним.

Разом з тим, відповідно до Закону України від 12.02.2015 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування органів внутрішніх справ» [6], спецпідрозділи БОЗ ОВС у 2015 році були ліквідовані.

На наш погляд, на сьогодні зазначену службу як суб'єкта протидії організованій злочинності взагалі та злочинам проти громадської безпеки зокрема слід було залишити, але поряд з цим необхідно було кардинально реформувати його структуру, скоротити штат, привести у відповідність функції цієї служби, переглянути вимоги до підбору та підготовки кадрів тощо. Це обумовлено тим, що у зв'язку з цими змінами єдиним суб'єктом залишаються підрозділи карного розшуку, які здійснюють свою діяльність від факту вчинення злочину, а основною функцією спецпідрозділів БОЗ ОВС була протидія утворенню організованих злочинних об'єднань та недопущення вчинення злочинів з їх боку, тобто їх діяльність у першу чергу спрямовано на упередження.

Закордонний досвід свідчить, що необхідною умовою ефективної боротьби з організованою злочинністю є створення незалежних відокремлених від поліції та інших правоохоронних органів спеціалізованих підрозділів, які безпосередньо підпорядковуються найвищому політичному керівництву держави, зміцнення їх потенціалу та надання надзвичайних повноважень. Практично усі країни, які досягли успіху у протидії організованій злочинності, йшли цим шляхом.

В Україні неодноразово порушувалося питання про створення таких спеціальних підрозділів (наприклад, Національне бюро розслідувань).

Висновки. Таким чином, враховуючи закордонний досвід боротьби з організованою злочинністю, ліквідацію спецпідрозділів БОЗ МВС України, неспроможність ефективно протидіяти організованій злочинності підрозділами карного розшуку, дублювання функцій по боротьбі з організованою злочинністю між різними правоохоронними відомствами (Національною поліцією, СБУ та іншими суб'єктами), вважаємо, що основним суб'єктом протидії організованій злочинності взагалі та злочинам проти громадської безпеки зокрема повинен бути в Україні окремий незалежний правоохоронний орган, в який необхідно залучити фахівців з оперативних підрозділів Національної поліції, СБУ тощо. Передбачити, якщо у разі виявлення фактів вчинення злочинів організованими злочинними об'єднаннями іншими правоохоронними органами, то вони повинні реагувати на ці факти відповідно до чинного законодавства України, а у разі отримання ними інформації про ці факти, то інформація повинна бути передана основному суб'єкту протидії організованій злочинності.

Бібліографічні посилання

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // ВВР. – 2015. – № 40-41. – Ст. 379.
2. Про затвердження Положення про Департамент карного розшуку Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС України від 21.09.2012 № 818.
3. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України від 30.06.1993 // Голос України. – 1993. – 5 серп.
4. *Подобний О. О.* Теоретичні, правові та організаційно-тактичні основи оперативно-розшукової діяльності органів внутрішніх справ у боротьбі з корисливо-насильницькою організованою злочинністю : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук : спец. 12.00.09 “Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-

розшукова діяльність” / О. О. Подобний. – Одеса : Національний університет «Одеська юридична академія», 2014. – 38 с.

5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування органів внутрішніх справ : Закон України від 12.02.2015 № 193-VIII // ВВР. – 2015. – № 21. – Ст. 134.

Кириченко О.В. Криминальная полиция как субъект оперативно-розыскного противодействия преступлениям против общественной безопасности. Дана характеристика уголовной полиции как субъекта оперативно-розыскного противодействия преступлениям против общественной безопасности и внесены предложения по усовершенствованию системы субъектов противодействия данным преступлениям.

Ключевые слова: *уголовная полиция, организованная преступность, преступления против общественной безопасности, оперативно-розыскное противодействие.*

Kyrychenko O.V. Criminal police as subject of operational-search combating crimes against public safety. In the article the characteristics of the criminal police as a subject of operational combating crimes against public safety and provided suggestions for improving the system of actors countering these crimes. Determined that the system of criminal police units who are subjects of operational combating crimes against public security, are: 1) operational units, whose activities are directly aimed at combating these crimes; 2) operational units, which are aimed at countering certain types of crimes committed by criminal organizations; 3) operational units, whose activities are not directly aimed at combating this crime, but according to its functions support the activities of the main subjects of operational combating crimes against public safety. Ukraine proposed to create a separate law enforcement agency as the main subject of combating organized crime and all crimes against public security in particular, which should involve professionals from operational units of the National Police, the Security Service and others.

Keywords: *criminal police, organized crime, crimes against public security, operational-search combating.*

Надійшла до редакції 25.12.2015

Однолько І. В.

кандидат юридичних наук, доцент
(Національна академія
прокуратури України)

УДК 343.8

СУЧАСНА ЛАТЕНТНІСТЬ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Розглянуто актуальні питання латентності злочинності в Україні на сучасному етапі. Проаналізовано точки зору вчених з приводу розуміння та визначення латентності як складової кримінологічної характеристики, а також визначено злочини, що характеризуються найвищим рівнем латентності, за 2 останні роки. Зазначено недоліки законодавства та запропоновано шляхи мінімізації латентності.

Ключові слова: *латентність злочинності, причини і умови латентної злочинності, метод статистичних рівнянь залежностей, заходи мінімізації.*